

6. Тетенков Н. Б. Диалогическая гносеология С. Кьеркегора: дисс. ... канд. филос. наук / Н. Б. Тетенков. – ПГУ. – Архангельск, 2003. – С. 155.
7. Фокин С. Л. Делез и Ницше: персонаж философа [Електронний ресурс] // Доступно з: <http://nietzsche.ru/influence/philosophie/delez-nietzsche>
8. Шалагінов Б. «Люцінда» Фрідріха Шлегеля як роман-концепт / Б. Шалагінов // «Вікно в світ»: Німецькомовні літератури, 2007. – № 1. – С. 29-39.
9. Dimitrijević Vojin. Individualna trauma i društveni pokreti // Spomenica Slobodana Selenića, Beograd: SANU, 2004, s. 1-5.
10. Zorić P. Činjenice i interpretacije//Spomenica Slobodana Selenića / urednik Predrag Palavestra. – Beograd: Srpska Akademija Nauka i Umetnosti, 2004. – 238 s.
11. Lavirinti: Timor mortis [Електронний ресурс] // Доступно з: <http://puellasole.blogspot.com/2013/08/timor-mortis-slobodan-selenic.html>
12. Orsić S. Slika rata u romanima Timor Mortis i Ubistvo s predumišljajem Slobodana Selenića [Електронний ресурс]//Доступно з: <http://srboranje.blogspot.com./2012/02/slika-rata-u-romanima-timor-mortis-i.html>
13. Palavestra P. Poetika građanskog poraza-romani Slobodana Selenića (Slobodan Selenić «Ubistvo s predumišljajem»). Knj. 6, Beograd: Laguna, 2009. – 243.
14. Ribnikar V. Od introspekcije do književnog teksta // Spomenica Slobodana Selenića, Beograd: SANU, 2004. – С. 91-97.
15. Selenić S. Iskorak u stvarnost / Slobodan Selenić. – Beograd: Prosveta, 2003, 195 s.
16. Selenić S. Timor mortis/Slobodan Selenić. – Beograd: Prosveta, 1991 (Beograd: BIGZ). – 293 s.

Хоменська І.В.

аспірант,

Національний педагогічний університет

імені М.П. Драгоманова

ВЕРБАЛІЗАЦІЯ СЕГМЕНТІВ КОНЦЕПТУ «УКРАЇНА» У МОВОТВОРЧОСТІ ГАЛІ МАЗУРЕНКО

Галя Мазуренко прожила майже столітнє життя (1901-2000 р.). «Як і про багатьох її сучасників – борців за українську державність в 1917–1920 рр. – упродовж усього радянського періоду про неї на Батьківщині згадувати, писати, досліджувати її літературну та мистецьку творчість заборонялося. І лише з утвердженням демократичних тенденцій після 1991 р. Галя Мазуренко, ще за життя, повернулася в Україну [4]. Життєвий та творчий шлях поетеси досліджували Б. Бойчук, М. Ільницький, І. Качуровський, Ф. Погребенник, Ю. Покальчук, Б.Т. Рубчак, В. Шаян та інші, хоча твердження І. Качуровського, що критичних праць про поетесу написано найменше серед праць про інших «пражан» видається правдивим [2]. Не останнє місце у поетичному дискурсі поетеси посідає актуалізація сегментів концепту «Україна». В одній із перших збірок «Акварелі» простежується сум за Батьківщиною, як і в усіх представників «Празької школи». Проте Галя Мазуренко – щось геть відмінне і від «пражан», і від неокласиків. Основною у

мовотворчості поетеси є вербалізація концепту «Україна» ядерною лексемою у різних парадигматичних формах та двох варіантах «**Україна**» та «**Вкраїна**»: «*Світе любий, таємний, далекий, Так, як зоряні ночі **Вкраїни**, Як лелека в ту світлу країну, Я полечу туди, як лелека*» [3:25]. Світла туга за рідною землею впливає на творення образів, відповідно, авторка через порівняння активізує **образ рідної землі** і надає їй найкращих характеристик. Ідея патріотизму зароджується в людині з розумінням належності до певної національно-етнічної спільноти. Складниками самосвідомості патріота є мова, культура, історична пам'ять, національна система цінностей, тобто звичаї, традиції, певні моральні стандарти поведінки, а також почуття (зокрема національної гідності, гордості, любові, вільного існування на своїй землі) [1]. Відповідно всі наведені вище складові, а точніше їхні елементи, актуалізуються у мовотворчості митця і створюють узагальнений образ України, який має найвищу ціннісну складову. «*Маляр Гойя вірив в перо, що за меч сильніше. В Україну свою, – в **Народний Дух!***» [3: 76]. Концепт вербалізовано лексемою «Україна», створено образ Батьківщини та патріота, який вірить у її світле майбутнє, поряд з концептом актуалізовано компонент «патріотизму», який репрезентовано словосполученням «Народний дух» – написання з великої літери підкреслює особливу ціннісну складову. «*Лише богами, – їх боги вінчали, в них відчинилися [повіки. Любов богів плодюча, довга, сильна, безлюдний край [їх дітьми заселила. Тому в нас, бач, на **тихій Україні** стрункі дівчата й парубки – в Ахила*» [3: 37]. У наведених рядках у процесі вербалізації концепту ядерною лексемою використано типовий епітет «**тиха**», яка викликає у читача асоціативно-образну складову – **мирна, спокійна**. Поетеса створює образ України – **обраної богами землі**, народ – їхні нащадки. Її поезії схожі на щоденник спогадів. Часто образ України вплітається у розповідь про дитинство: «*Колись», – казав він, був я молодий, А ти, дитина, гралась на колінах... Тоді пригадую всю **Україну**, Заквітчану **Просвітами**, – і змовк*» [3: 97]. «Просвіта» є сегментом концепту Україна, бо це одна із найстаріших громадських організацій України – Всеукраїнське товариство «Просвіта» імені Тараса Шевченка, вона колись, як і сьогодні, посідала важливе місце у процесі загальнодуховного та національного відродження українського народу. Є контексти, у яких навпаки вся увага авторки зосереджена на творенні образу України, у таких випадках, концепт репрезентовано, окрім ядерної лексеми, ще низкою додаткових ознак: «*Кажуть, ніби зникла При загадкових обставинах, Бо змалювала вона **Україну** й **Шевченка**... Щезла й картина? Чудом іконою ставши... вона намалювала хартію **Вольности України!***» [3: 68]. Авторка змальовує образ митця, яка зробила, на думку радянської влади, найбільший гріх, змалювала на своїй картині «вольність України» та її символ – «Шевченка», таким чином, поетеса актуалізує асоціації «**залежна**», «**репресії**», ціннісна складова – «**Україна як найвища цінність**», бо художниця віддала за неї життя. Є контексти, у яких актуалізовано смисли **войовничий, дієвий** та представлено активний компонент досліджуваного концепту – **народ**. Створено образ Батьківщини, за яку готові боротися її «сини», які вже стали

«мужами». Ціннісна складова – позитивна. *«Залізні лицарі підрастають помалу. Страшно Мужів, що вже не бояться смерти, Вирастають з землі боронити свою Україну»* [3: 127].

Чимало у поетичному дискурсі Галі Мазуренко використано слів-топонімів, які є прямими асоціатами або словами-символами, які знаходяться у близькоядерній зоні концепту «Україна». Найбільш типовим для мовотворчості поетеси є лексема «**Дніпро**». Цей топонім-символ оспіваний у фольклорному та поетичному дискурсі. Це не просто найбільша річка України, це її символ, символ **славної історії**, що поєднує різні епохи, починаючи з найдавніших часів до сьогодні, **символ незламності, сили духу** українського народу. *«А голос каже. Чи Дніпрова хвиля Той голос чує? Чи людей він гріє? Шепнуло: «Ти надійся. Будуть сили! Надійся, чуєш? В тебе є надія!»; «Чути запах смоли та риби, Як на пристанях Дніпра, Дону. Тут стояв Орлик і думав, – Розбите! І тяжко стояти було старому»; «Прилітають змії мочити крила, Де рукав Ярославни Впадає в Дніпро. По воловій шкірі Бродять світами діти від краю до краю»* (у двох попередніх контекстах поетеса вживає топоніми-символи «**Орлик**», «**Ярославна**», які є не тільки асоціатами концепту «Україна», а й формують і утримують у свідомості читача міцний історичний каркас, який формує образи славного минулого України). Окрім гідроніма-символу, зустрічаються у поетичному дискурсі Галі Мазуренко й інші асоціати: *«А там, де Дніпро, де Кожум'яка Загинув за віру, Стоїть золотoverхий Київ»* (актуалізований сегмент викликає у читача асоціації з Україною – центром християнської віри, а також репрезентує смисл – давня, історична земля). Окрім наведених, зустрічаються і такі контексти: *«Де монголи клали на князів дошки, На в'язнів Київських. Чи, на диби! На мініятюрах видко мертві подошви І відрізані голови тої доби»; «І море Каховське... Як море? А був пережат і піски, І пристань, гудів на просторі гудок землесоса різкий». «По пляну буду жити на сьогодні. Додому доберусь, – візьму Грінченка! Вже сорок літ (чи згадувати годі?) Купила я його й листаю помаленьку»* [3: 189]. Словник за редакцією Бориса Грінченка – одна з найкращих і найповніших лексикографічних праць з української мови, актуалізація у наведеному контексті цієї без сумніву асоціюється з Україною, а отже, входить як сегмент до концептуальної структури концепту «Україна».

Окремим яскравим сегментом концепту, який є не тільки асоціатом концепту «Україна», а ще й актуалізує у ньому історичний пласт (**сильна, войовнича, дієва**) є Запорізька Січ і похідні лексеми від іменника. *«В селі приборкують щодня повстання. Край хати камінь над могилою Сірка. Січ Запорозька. Січ передостання! Навпроти верб хатина геть стара, Кудись пропали, чи покрав хтось двері?»; «Коли б то вона, донька запорозьких степів, Пережила з нами Відродження Нації в 1919 році!»* [3: 123].

Не так часто як інші сегменти концепту, трапляються в процесі об'єктивації лексеми «**країна**» та «**край**»: *«Де колос до колоса й тягнеться з серця пшениця, Запізнені вісті приходять з країни, де люди живуть недовго»*. Авторка актуалізує смисли «залежна», «репресована», образ та ціннісна складова – негативні. Це пов'язано з тим, що Галя Мазуренко хоч і провела

більшу частину свого життя за кордоном, та ніколи не припиняла стежити за подіями, які відбувалися у її Батьківщині, і вона, звісно, не могла лишатися байдужою до тих звірств, які вчиняв «червоний терор», звідси й асоціація – «країна, де живуть недовго» – це **Радянська Україна**. *«І не тяжко й ніщо не страшне. Чому ж тягне у край мій мене, Де ще плакати не розучились?»*. У наведених рядках перед читачем постає туга емігрантки-патріотки за рідною землею, репрезентовано ідеологему **«Україна як найвища цінність»**.

Проведений аналіз поетичного дискурсу Галі Мазуренко дозволяє стверджувати, що репрезентація концепту «Україна» у мовотворчості поетеси базується на українській народній творчості, частково на творчості представників «Празької школи» та індивідуально-авторському досвіді. Останній можна назвати багатим, у процесах вербалізації авторка проявляє себе не лиш як освічена особистість, а насамперед ерудована. Виявлено як типові, так і оригінальні способи об'єктивації концепту у поетичному дискурсі, задіяно низку асоціатів, які викликають образ України у свідомості носія української мови. Актуалізовано значну кількість лексем, пов'язаних з історією становлення та розвитку України, зокрема топонімів-символів, які формують і утримують у свідомості читача історичний каркас минулого та сьогодення України.

Номінативне поле концепту «Україна» у поетичному дискурсі Галі Мазуренко вибудовується навколо понятійного ядра – країна, Батьківщина, рідний край. Семантико-когнітивний профілі концепту представлені як ядерною лексемою Україна, так і топонімами-символами. Останніх є чимало у поетичному дискурсі. Вони є прямими асоціатами або словами-символами, які знаходяться у близькоядерній зоні концепту «Україна».

Список використаних джерел:

1. Антіпов О. Феномен патріотизму як один із складників національно-мовної картини світу // Теоретична і дидактична філологія. Випуск 17, 2014. – С. 229.
2. Качуровський І. Про Галю Мазуренко та її творчість // Променисті силуети: лекції, доповіді, статті, есеї, розвідки. – К.: Вид. дім «Києво-Могилянська академія», 2008. – С. 428-436.
3. Мазуренко Г. (1901-2000) Вибране / Г. Мазуренко. – К.: Вид-во ім. Олени Теліги, 2002. – 248 с.: іл. [SYS:000129431].
4. Телячий Ю. Від Катеринослава до Кам'янця-Подільського: маловідомі сторінки біографії поетеси Галі Мазуренко (1919–1920 рр.). Електронний ресурс. – [Режим доступу]: http://kpnu.edu.ua/wp-content/uploads/sites/7/2014/pdf/psp/Oswita_17/17_21.pdf